

KAZUO ISHIGURO

Palaidotas
milžinas

2017
NOBELIO
LITERATŪROS
PREMIJOS
LAUREATAS

ROMANAS

baltos lankos

Kazuo Ishiguro

Palaidotas milžinas

romanas

Iš anglų kalbos vertė Mėta Žukaitė

baltos lankos

Pirmas skyrius

Ilgai būtumėte ieškoję tokios vingiuojančios gatvelės ar ramybės skandinčios pievos, kokiomis vėliau pagarsėjo Anglija. Vietoj jų driekėsi mylių mylios apleistos, nedirbamos žemės; šen bei ten – nelygiai per uolėtas kalvas ar nykius viržynus iškirstas kelias. Daugelis romėnų paliktų kelių tuolaik jau turėjo būti suirę arba užžėlę, dažnai susilieję su dykromis. Ties upėmis ir pelkynais tvyrojo stingdančios šaltos miglos, labai mielos žmogėdroms, kurie anuomet vis dar gyveno šiuose kraštuose. Netoliese gyvenantys žmonės – tik pamanyk, ir kokios gi bėdos atginė juos ir privertė įsikurti tokiose niūriose vietovėse – tikriausiai bijojo šių padarų, kurių tankų alsavimą išgirdavai gerokai anksčiau, negu jų iškrypę pavidalai išnirdavo iš miglos. Tačiau tokios pabaisos niekam per daug nuostabos nekėlė. Žmonės anuomet būtų žiūrėję į jas kaip į kasdienį pavojų, o tais laikais jie turėdavo daugybę kitų rūpesčių. Kaip iš kietos žemės išsikasti maisto; kaip nepristigti malkų; kaip sustabdyti ligą, kuri gali per dieną išguldyti tuziną kiaulių ir žaliai išberti vaikų skruostus.

Vienaip ar kitaip, milžinai žmogėdros nebuvo tokie jau ir pavojingi, jeigu tik jų neprovokuodavai. Tekdavo susitaikyti, kad kartkartėmis, turbūt kai tarpusavyje dėl dievaižin ko susikivirčydavo, viena tokia pabaisa, klaikaus įniršio apimta,

įvėžlindavo į kaimą ir, nepaisydama riksmų ir mojavimo ginklais, imdavo siautėti aplinkui, žalodama kiekvieną, nespėjusį pasitraukti iš kelio. Arba kad kartais žmogėdra galėdavo nusinešti į rūką vaiką. Andainykščiai žmonės turėjo filosofiskai žvelgti į tokius įžūlius išpuolius.

Vienoje tokioje vietovėje, prie didžiulės pelkės uolėtų kalvų pašonėje, gyveno senyva pora, Akslis ir Beatrisė. Gal jie turėjo ir nesutrumpintus vardus ar gal ne visai tiksliai tokius, tačiau patogumo dėlei mes juos taip ir vadinsime. Sakyčiau, ši pora gyveno nuošalų gyvenimą, tačiau anomis dienomis mažai kas galėjo laikytis „nuošaliai“ tokia prasme, kokia būtų suprantama mums. Dėl šilumos ir saugumo kaimiečiai glaudėsi po bendru stogu, daugelis tokių prieglobsčių būdavo įkasti giliai į kalno šlaitą ir vienas su kitu susisiekdavo požeminiais urvais ir dengtais koridoriais. Mūsų pagyvenusi pora buvo įsikūrusi viename tokiam plačiai išdrikusiam būste – vadinti jį „pastatu“ būtų perdėta – su maždaug šešiomis dešimtimis kitų kaimiečių. Išlindę iš šios urvų gyvenvietės ir paėjęję kokias dvidešimt minučių aplink kalvą, būtumėte priėję kitą gyvenvietę, ir jūsų žvilgsniui ji būtų pasirodžiusi visai tokia pati, kaip ir pirmoji. Bet patys gyventojai turbūt būtų įžiūrėję daugybę skiriamųjų požymių, detalių, kuriomis jie didžiutąsi ar kurių gėdytąsi.

Nenoriu sudaryti įspūdžio, kad tokia ir tebuvo andainykštė Britanija, kad tokiais laikais, kai kitur pasaulyje klestėjo didingos civilizacijos, mes nebuvome toliau pažengę nuo geležies amžiaus. Jei būtumėte galėję laisvai paklajoti po kraštą, gal būtumėte užtikę pilių, kuriose skamba muzika, valgomas rinktinis maistas ir lavinamas kūnas, arba vienuolynų su didžiai mokslingais gyventojais. Tačiau niekur nuo to nedingsi. Net

ir raiti tvirtu žirgu, geriems orams laikantis, būtumėte galėję dienų dienas joti ir neužmatyti pro žalumą dunksant nė vienos pilies ar vienuolyno. Dažniausiai būtumėte užklydę tokias pat gyvenvietes, kokią aš ką tik nupasakojau, ir jeigu nebūtumėte pasirūpinę dovanų – maisto ar aprangos – arba nebūtumėte iki dantų ginkluoti, kažin ar jus maloniai sutiktų. Apgailestauju, kad turiu šitaip pavaizduoti anuometinę mūsų šalį, tačiau nieko čia nepadarysi.

Grįžkime prie Akslio ir Beatrisės. Kaip jau minėjau, šie pagyvenę sutuoktiniai buvo įsikūrę urvų gyvenvietės pakraštyje, ir jų prieglobstis menkiausiai saugojo nuo gamtos stichijų, o šilumos nuo ugnivietės Didžiajame kambaryje, kur visi rinkdavosi vakarais, beveik negaudavo. Gal ir buvo metas, kai jie du gyveno arčiau ugnies; metas, kai jie gyveno su savo vaikais. Tiesą sakant, kaip tik tokia mintis vis užklysdavo į galvą Aksliui, gulinčiam guolyje tuščiomis priešaušrio valandomis, greta kietai miegant žmonai, o paskui širdį sugildavo kažin kokio bevardžio praradimo jausmas, neleisdamas vėl nugrimzti į miegą.

Galbūt todėl šį rytą Akslis suvis paliko guolį ir tyliai išslinko į lauką pasėdėti ant seno suklypusio suolo prie įėjimo į urvų būstą, ir palaukti, kol ims brėkšti diena. Buvo pavasaris, bet šaltukas vis dar gnaibė net ir per Beatrisės apsiaustą, kurį pasiėmė išeidamas ir buvo dabar juo susisupęs. Vis dėlto Akslis taip paniro į mintis, kad kai susivokė esąs visas sustiręs, žvaigždės jau buvo bemaž išblėsusios, horizonte žioravo aušra, o iš prietemos atsklido pirmosios giedančių paukščių trelės.

Jis iš lėto atsistojo, gailėdamasis tiek ilgai užsisėdėjęs lauke. Buvo geros sveikatos, bet kai paskutinį sykį karščiavo, ilgokai užtruko, kol nusikratė ligos, todėl nebenorėjo atkristi. Dabar pėdas smelkė drėgmė, bet kai pasuko vidun, jautėsi

ganėtinai patenkintas: mat šį rytą jam pavyko prisiminti keletą dalykų, kurie jau kurį laiką slapstėsi nuo jo atminties. Nėgana to, dabar juto stovįs ant slenksčio į itin svarbų apsisprendimą – tą apsisprendimą jau pernelyg ilgai atidėliojo – ir patyrė vidinį jaudulį, kuriuo nekantravo pasidalyti su žmona.

Viduje urvų koridoriuose tebetvyrojo aklina tamsa, ir jam teko apčiuopomis nueiti trumpą kelio atkarpą iki savo kambario durų. Daugelis „durų“ urvų gyvenvietėje buvo tiesiog arkinės angos, žyminčios slenkstį į kambarį. Kaimo gyventojams nebūtų atrodę, kad tokia atvira tvarka pažeidžia jų privatumą, ji leido kambariams gauti bent kiek koridoriais atsklandančios šilumos nuo didžiosios ugniavietės ar nuo mažesnių urvuose leidžiamų ugniaviečių. Tačiau Akslio ir Beatrisės kambarys, esantis per toli nuo bet kurio židinio, turėjo dalyką, kurį mes pripažintume tikromis durimis: didelį medinį rėmą, kryžmai perpintą šakelėmis, augalų virkščiomis ir usnimis; kas nors, įeidamas ar išeidamas, kiekvieną kartą turėdavo kilstelėt rėmą ir pastatyti šone, tačiau jis sergėjo nuo šaltų skersvėjų. Akslis būtų puikiausiai vertęsis ir be šių durų, bet Beatrisei jos tapo tam tikru pasididžiavimu. Dažnai grįžęs jis rasdavo žmoną, traukiančią iš rėmo suvytusias šakeles ir kaišiojančią jų vieton šviežias, per dieną prisiskintas.

Šį rytą Akslis atitraukė pertvarą tik tiek, kad pats pralįstų, ir pasistengė sukelti kuo mažiau triukšmo. Ankstyvos aušros spinduliai čia skvarbėsi pro siaurus plyšelius jų lauko sienoje. Jis miglotai įžiūrėjo priešais iškeltą savo ranką, o ant guolio, sukrauto iš velėnos, – po storais apklotais kietai miegančios Beatrisės pavidalą.

Kilo pagunda pažadinti žmoną. Mat širdyje tikėjo, kad jeigu šią valandėlę ji būtų nubudusi ir su juo kalbėtusi, visos

kliūtys, neleidžiančios priimt sprendimo, iškart pranyktų. Bet buvo likę dar nemažai laiko iki bendruomenė sukils ir prasidės dienos darbai, todėl jis prisėdo ant žemos taburetės kambario kampe, vis dar įsisupęs į žmonos apsiaustą.

Pagalvojo, kažin ar tirštas bus ryto metą rūkas ir ar die-nai brėkstant jis pamatys, kad jo prasismelkta pro plyšius net-gi į jų kambarį. Bet paskui mintys nuklydo nuo tokių dalykų ir vėl grįžo prie to, kas jam rūpėjo kurį laiką. Ar visados jie gy-veno šitaip, tik vienudu, bendruomenės paribiuose? Ar kadai-se padėtis buvo visai kitokia? Anksčiau lauke jį aplankė kelios prisiminimų nuotrupos: trumpa akimirka, kai jis ėjo ilgu cen-triniu urvų būsto koridoriumi, per pečius apkabinęs vieną iš savų vaikų, kiek susigūžęs ne dėl amžiaus, kaip dabartės gal-būt, bet tiesiog dėl to, kad stengėsi prietemoje nestuktelėti gal-va į lubų sijas. Galimas daiktas, vaikas jam ką tik kažką sakė, pasakojo ką nors linksma, ir jie abu juokėsi. Tačiau dabar, kaip ir anksčiau lauke, niekas Akslio mintyse aiškiai nesusidėlio-jo, ir juo labiau jis stengėsi susikaupti, juo regėjos blausesnės tos nuotrupos. Gal čia tik seno nukvakėlio įsivaizdavimas. Gal iš tiesų Dievas jiems taip ir nedavė vaikų.

Tikriausiai stebėsitės, kodėl Akslis nesikreipė į kitus kai-mo gyventojus, kad šie padėtų jam prisiminti praeitį, bet tatau nebuvo taip paprasta, kaip jums galėtų atrodyti. Mat šioje ben-druomenėje apie praeitį retai kada būdavo kalbamasi. Nenoriu pasakyti, kad ji buvo tabu. Turiu galvoje, kad ji kažin kaip nu-grimzdo į tokias pačias tirštas miglas, kokios tvyrojo virš pel-kių. Šitiems kaimiečiams tiesiog į galvą neateidavo susimąstyti apie praeitį – net ir neseną.

Štai kad ir nutikimas, ilgokai nedavęs Aksliai ramybės: jis buvo tikras, kad visai dar neseniai tarp jų būta moters ilgais

ugniniais plaukais – moters, kuri buvo laikoma ypač svarbia kaimui. Kai tik kas nors susižeisdavo ar susirgdavo, iškart būdavo kviečiama kaip tik šita raudonplaukė moteris, tokia įgudusi gydyti. Vis dėlto dabar šitos pačios moters niekur negalima rasti, ir niekam, regis, nerūpi, kas jai nutiko, niekas net neapgailestauja, kad jos nėra. Kai vieną rytą Akslis užsiminė apie tai trimis kaimynams, kai su jais drauge kasė apšalusį lauką, šie atsakydami kuo nuoširdžiausiai patikino nenumaną, apie ką jis čia šnekąs. Vienas jų net liovėsi darbavęsis ir stengėsi atsiminti, bet galiausiai papurtė galvą.

– Tikriausiai labai seniai tas buvo, – pasakė jis.

– Ir aš tos moters visai neprisimenu, – tarė jam Beatrisė, kai vieną vakarą pasidalijo savo mintimis su ja. – Aksli, gal pats ją savo reikalui susapnavai, nors ir turi žmoną pašonėj, kurios nugara dar tiesesnė už tavo.

Tatai buvo kažkada aną rudenį, jie gulėjo lovoje vienas šalia kito aklinoje tamsoje, klausydami, kaip lietus pliekia jų pastogę.

– Teisybė, karalaite, per tuos metus tu beveik nė kiek nepasėnai, – tarė Akslis. – Bet aš tos moters nesusapnavau, pati ją prisimintum, jeigu valandėlę pamąstytum. Juk vos prieš mėnesį ji, geroji, prieidavo prie mudviejų durų paklausti, gal reikia ko atnešti. Tikrai turėtum prisiminti.

– Bet kodėl ji norėjo mums ko nors atnešti? Ar buvo mūsų giminaitė?

– Nemanau, karalaite. Tiesiog ji buvo mums gera. Juk atsimeni. Dažnai prieidavo prie durų paklausti, ar mums nešalta, ar nealkani.

– Aš klausiu, Aksli, kodėl jai reikėjo savo gerumą rodyti būtent mums, o ne kam kitam?

– Anuomet ir aš pats susimąščiau apie tai, karalaite. Pamenu, kaip galvojau, kad ši moteris rūpinasi ligoniais, o mudu abu esame lygiai tiek pat sveiki, kaip ir bet kuris kaimietis. Galbūt sklinda kalbos apie plintantį marą, ir ji čia ateina užmest į mus akį? Bet paaiškėjo, kad jokio maro nėra, ir ji tiesiog rodė gerą širdį. Dabar, kai apie ją šnekam, atsimenu daugiau. Stovėjo čia ir sakė nekreipti dėmesio į mus pravardžiuojančius vaikus. Štai kas. Paskui mes jos daugiau ir nebematėm.

– Šita raudonplaukė moteris ne tik atklydo iš tavo sapnų, Aksli, bet dar ir buvo kvaila, jeigu kvaršino galvą dėl poros vaikų ir jų išmonių.

– Taip tąsyk ir galvojau, karalaite. Kuo mums gali pakentėti vaikai, juk jie turi kažkaip praleisti dieną, kai lauke toks prastas oras. Pasakiau jai, kad mudu nė kiek į širdį neimam, bet, vienaip ar kitaip, ji iš geros širdies kalbėjo. Ir dar atsimenu ją sakant, gaila, kad mudviem tenka leisti vakarus be žvakės.

– Jei ta būtybė mūsų gailėjosi, kad neturim žvakės, tai bent jau dėl vieno dalyko neklydo, – pasakė Beatrisė. – Aki-brokštas mums drausti žvakę tokiais vakarais – juk mums rankos dreba ne daugiau kaip kitiems. Juo labiau kad yra tokių, kurie nuolat kambariuose degina žvakes, nors vakarais drybso apspangę nuo sidro arba jų vaikai siaučia po kambarį kaip laukiniai. Tačiau žvakę kažkodėl atėmė iš mūsų, ir dabar aš beveik neįžiūriu tavo pavidalo, Aksli, nors esi visai šalia.

– Įžeisti mūsų nieks nenorėjo, karalaite. Tiesiog visais laikais šitaip būdavo daroma, ir nėra čia apie ką šnekėt.

– Ką gi, ne vien tavo sapnų moteriškė stebisi, kad iš mūsų atimta žvakė. Vakar, o gal užvakar, buvau prie upės irėjau pro moteris, ir tikrai girdėjau, kaip jos kalbėjo, manydamos, jog jau nuėjau per daug toli, kad mano ausis pasiektų, girdi,

gėda esanti, kad tokia padori pora kaip mes priversta kas vakarą sėdėti patamsy. Taigi tad, tavoji sapnų moteriškė ne vienintelė šitaip mano.

– Sakau tau ir kartoju, karalaite, ji visai ne sapnų moteriškė. Prieš mėnesį visi čia ją pažinojo ir geru žodžiu minėjo. Tai kas gi verčia visus, taip pat ir tave, užmiršti ją kada nors gyvenus?

Prisiminęs tą pokalbį dabar, šį pavasario rytą, Akslis jau tėsėsi bemaž pasirengęs pripažinti, kad klydo dėl raudonplaukės moters. Juk jis – senstantis vyras, protarpiais linkęs šį tą supainioti. Kita vertus, šis raudonplaukės pavyzdys – tik vienas iš daugelio nuolat pasitaikančių mįslingų epizodų. Apmaudu, bet Akslis šiuo metu neįstengė prisiminti tos daugybės pavyzdžių, bet jų buvo apstu, dėl to nėra ko abejoti. Kad ir, pavyzdžiui, nutikimas su Marta.

Ta devynerių ar dešimties metų mergaitė visada garsėjo kaip bebaimė. Jos nuotykių pomėgio nė kiek nemaldė nė pačios kraupiausios istorijos apie tai, kas gali nutikti nuklydusiems vaikams. Taigi tą vakarą, kai likus vos valandai iki sutems, kylant rūkui ir vilkams stūgaujant kalvų šlaituose pasklido žinia, kad prapuolė Marta, visi sunerimę metė darbus. Kurį laiką urvų būste aidėjo jos vardą šaukiantys balsai ir trepsėjo kojos, mat visas kaimas ieškojo jos kiekvienam miegamajame, podėly ar palėpėje – visose slėptuvėse, kur žaisdamas galėtų nulįsti vaikas.

Paskui, viso šio sąmyšio vidury, iš ganiavos kalvose sugrižo du piemenys ir ėmė šildytis prie ugnies Didžiajame kambaryje. Tuo metu vienas jų pradėjo pasakoti, kaip diena anksčiau jiedu matę virš galvų sukant ratus nykštukinį erelį – vieną, kitą, tada ir trečią ratą. Apsirikti nebuvo įmanoma, sakė jis, ten

buvęs nykštukinis erelis. Po urvų būstą greit pasklido žinia, ir netrukus aplink ugniavietę pasiklausyti piemenų susibūrė minia žmonių. Net ir Akslis nusiskubino prie jų prisidėti, nes jų kraštuose pasirodęs nykštukinis erelis buvo tikra naujiena. Tarp daugelio kitų galių, nykštukiniam ereliui buvo priskiriamas gebėjimas atbaidyti vilkus, ir kitur šalyje, ėjo kalbos, vilkai dėl šių paukščių net ir visai išnykę.

Iš pradžių piemenis žmonės kamantinėjo ir vertė pasakoti vis iš naujo. Paskui pamažu tarp klausytojų ėmė plisti abejonė. Jau daug kartų būdavo šitaip tvirtinama, atkreipė dėmesį kažkas, ir kiekvienąkart pasirodydavo, kad be pagrindo. Kažkas kitas pareiškė, neva tie patys du piemenys dar praėjusį pavasarį pasakoję lygiai tokią pačią istoriją, tačiau, be jų, daugiau niekas to erelio taip ir nematė. Piemenys piktai paneigė anksčiau ką nors panašaus sakę, ir neilgai trukus minia pasidalijo į tuos, kurie stojo piemenų pusėn, ir kitus, kurie tvirtino atmeną jiems prikišamą pranešimą praėjusiais metais.

Kivirčiui kaistant, Akslis pajuto, kad jį apima tas pažįstamas nerimą keliantis jausmas, kad kažkas negerai, tad atsiskyres nuo rėkaliojančių ir besistumdančių žmonių jis išėjo į lauką ir užsižiūrėjo į temstantį dangų bei pažeme atšliaužiantį rūką. Ir po kurio laiko jo galvoje ėmė pamažu lipdytis nuotrupos – apie prapuolusią Martą, apie pavojų, apie tai, kaip dar visai neseniai visi jos ieškojo. Bet jau ir šie prisiminimai bluko, nelyginant sapnas pradeda blukti vos tik nubudus, ir tik iš paskutiniųjų sutelkęs dėmesį Akslis laikėsi įsikibęs minties apie mažylę Martą, o tuo metu jam už nugaros sklido besiginčijančiųjų balsai – jie vis dar pliekėsi dėl erelio. Tada šitaip stovėdamas Akslis išgirdo tyliai sau dainuojant mergaitę ir išvydo Martą, išnyrančią priešais iš miglos.

– Keistas tu vaikas, – pasakė Akslis, kai ji pristraksėjo prie jo. – Nejau tau nebaugu tamsos? Vilkų nesibijai, pabaisų žmogėdrų?

– Ak, pone, taip, aš jų bijau, – atsiliepė šypsodamasi. – Bet moku nuo jų pasislėpti. Tikiuosi, tėvai apie mane neklausinėjo. Praėjusią savaitę taip iškaršė kailį.

– Neklausinėjo? Aišku, kad klausinėjo. Argi visas kaimas nieieško tavęs? Pasiklausyk, koks ginčas kilęs. Čia viskas, vaikel, dėl tavęs.

Marta nusijuokė ir tarė:

– Oi, jau tik liaukitės, pone! Žinau, kad manęs jie nepasigedo. Ir girdžiu, kad ne dėl manęs ginčijasi.

Kai mergaitė tai pasakė, Akkliui dingtelėjo, kad ji teisi: anie viduje ginčijosi anaipol ne dėl jos, bet dėl kažkokio visai kito reikalo. Jis palinko tarpdurin, kad geriau girdėtų, ir kai jį pasiekė viena kita pakeltu balsu ištarta frazė, pradėjo prisiminti visą istoriją apie piemenis ir nykštukinį erelį. Svarstė, ar reikėtų ką nors apie tai paaiškinti Martai, bet ji staiga šmurkštelėjo pro jį ir įsmuko vidun.

Jis nusekė jai įkandin, tikėdamasis, kad jos pasirodymas sukels palengvėjimo ir džiaugsmo bangą. Tiesą sakant, jam dingtelėjo, kad jeigu įeis drauge su mergaite, dalis garbės dėl jos saugaus grįžimo teks ir jam. Tačiau kai jiedu įėjo į Didįjį kambarį, kaimiečiai vis dar buvo taip įsitraukę į kivirčą dėl piemenų, kad tik vienas kitas žvilgtelėjo į jų pusę. Martos motina vis dėlto atsiskyrė nuo minios, bet tik tam, kad mestelėtų dukrai:

– Tai šit kur tu! Kad man šiukštu daugiau šitai nenuklystum! Sakyk tau nesakius! – O tada vėl susidomėjo ginčiais, verdančiais aplink ugniavietę. Marta plačiai nusišypsojo Akkliui

tartum sakydama: „Ar aš jums nesakiau?“ ir nėrė į patamsius ieškoti savo draugužių.

Kambaryje gerokai prašvito. Kadangi buvo urvų būsto pakraštyje, jų kambarys turėjo mažytį langelį į lauką, nors ir per aukštai, kad galėtum pro jį pasižiūrėti, nepasilypėjęs ant taburetės. Šiuo metu jis buvo uždengtas audeklu, bet dabar pro vieną kampą įspindo ankstyvas saulės spindulėlis, ir šviesos ruožas krito ten, kur miegojo Beatrisė. Jo šviesoje Akslis pamatė kažką panašaus į vabzdį, pakibusį ties žmonos galva. Paskui suprato, kad tai voras, kyburiuojantis ant vertikalaus neregimo savo siūlo, ir jam bežiūrint padaras pradėjo tolygiai leistis. Be garso atsistojęs Akslis perėjo kambarėlį, delnu mostelėjo ore virš miegančios žmonos ir sučiupo vorą saujoje. Valandžiukę taip ir pastovėjo, nuleidęs į ją žvilgsnį. Jos miegančiame veide tvyrojo tokia ramybė, kokią pastaruoju metu retai matydavo jai būdraujant, ir netikėtai nuo to vaizdo plūstelėjo laimės banga. Tą minutę suprato apsisprendęs ir vėl panūdo ją pažadinti, vien tam, kad galėtų pranešti šią naujieną. Bet paskui suprato, kad taip pasielgtų savanaudiškai – o be to, iš kur galėjo būti toks tikras, kaip ji reaguos? Galop nutykinu atgal prie taburetės, o atsėdęs prisiminė vorą ir pamažu atgniaužė saują.

Kai ankstėliau sėdėjo lauke ant suolo, laukdamas, kol ims brėkšti diena, Akslis mėgino prisiminti, kaip jiedu su Beatrise pradėjo svarstyti mintį apie šią kelionę. Tuomet pamanė užčiuopęs vieną jų pokalbį, vykusį čia pat, šiame kambaryje, bet dabar, sekdamas akimis, kaip voras skuodžia jo plaštakos šonu, o nuo ten – ant plūktinės aslos, Akšliui toptelėjo, kad neabejotinai pirmą kartą apie kelionę buvo užsiminta tą dieną, kai pro kaimą keliavo nepažįstamoji tamsiais skarmalais.